

การจัดการเงินทุนระยะสั้นโดยใช้สินค้าคงคลังเป็นประกัน

การจัดการเงินทุนของธุรกิจ

หน้าที่ของผู้บริหารการเงินของธุรกิจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแสวงหาแหล่งเงินทุนมาให้พอเพียงและเหมาะสมกับความต้องการของธุรกิจ การรู้จักแสวงหาแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้ธุรกิจดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีอัตราการเจริญเติบโตสูงยิ่งขึ้น

การจัดการเงินทุน (Financing) หมายถึง การแสวงหาเงินทุนที่ไม่ได้มาจากรายได้จากการขายสินค้าและบริการในวันหนึ่ง ๆ แต่จะเกี่ยวข้องกับการบริหารทางการเงินที่จะต้องใช้เครื่องมือทางการเงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนที่จะมาช่วยจรรโลงธุรกิจของตน^๑

แหล่งที่มาของเงินทุนของธุรกิจ สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. แหล่งเงินทุนภายใน (Internal Source of fund)
๒. แหล่งเงินทุนภายนอก (External Source of fund)

แหล่งเงินทุนภายใน เป็นแหล่งเงินทุนที่ได้รับมาจากการลงทุนของเจ้าของกิจการ รวมทั้งผลกำไรของธุรกิจนั่นเอง เงินทุนจากแหล่งนี้ ได้แก่ ส่วนทุนของเจ้าของ กำไรสะสมและส่วนที่กั้นไว้เป็นค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ประจำ

แหล่งเงินทุนภายนอก เป็นแหล่งเงินทุนที่ได้มาจากหนี้สิน และการเพิ่มทุนใหม่ของธุรกิจ ซึ่งได้แก่ สินเชื่อทางการค้าที่ได้รับจากผู้ขายสินค้า การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน การกู้ยืมจากเอกชน การกู้ยืมจากตัวแทนที่รัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการออกหุ้นกู้ หุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิใหม่

^๑ จุฑา เทียนไทย, วิรัช สงวนวงศ์วาน และไพศาล แนวนามาสี, การเงินธุรกิจ

ประเภทของการจัดหาเงินทุน

การจัดหาเงินทุนของธุรกิจ อาจมีระยะเวลาที่ต้องใช้คืนเงินต้นแตกต่างกันไปแล้วแต่ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ในการจัดหาเงินทุนนั้น ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

- ๑. การจัดหาเงินทุนระยะสั้น (Short-term Financing)
- ๒. การจัดหาเงินทุนระยะปานกลาง (Intermediate-term Financing)
- ๓. การจัดหาเงินทุนระยะยาว (Long-term Financing)

การจัดหาเงินทุนระยะสั้น เงินทุนประเภทนี้ มีกำหนดต้องชดใช้คืนภายในระยะเวลาไม่เกิน ๑ ปี หรือภายในงวดระยะเวลาการดำเนินงานปกติของธุรกิจนั้น มักจะมีลักษณะเป็นเงินกู้ซึ่งสามารถชำระคืนได้จากการใช้เงินทุนนั้นเอง ถือเป็น Self - liquidating Loan ความจำเป็นของผู้จัดหาเงินทุนนี้มีเพียงระยะสั้น ๆ ส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นการหมุนเวียน (Working Capital) แทน เพื่อให้สินค้าแก่ลูกค้า เพื่อซื้อและเก็บสินค้าไว้ในธุรกิจ และใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามปกติ

เงินทุนระยะสั้นนี้ได้จากแหล่งภายนอกที่สำคัญ ดังนี้

ก. สินเชื่อทางการค้า (Trade Credit)

ปกติแล้ว ในวงการค้าจะซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบจากผู้ขายในรูปสินเชื่อมากกว่าเงินสด ผู้ขายจะยืดเวลาการชำระเงินให้ผู้ซื้อชำระหนึ่ง ซึ่งหนี้สินนี้จะปรากฏในงบดุลเป็น เจ้าหนี้การค้า หรือตัวเงินจ่าย (Accounts or notes payable) เนื่องจากผู้ขายทั่ว ๆ ไปผ่อนผันในการขยายระยะเวลาของสินเชื่อมากกว่าธนาคารพาณิชย์ สินเชื่อทางการค้าจึงกลายเป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นที่สำคัญที่สุดของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กซึ่งไม่มีเครดิตดีเท่าธุรกิจขนาดใหญ่

ข. เอกสารการพาณิชย์ (Commercial Paper)

การจัดหาเงินทุนระยะสั้นโดยใช้เอกสารการพาณิชย์นี้ ใช้ได้ดีสำหรับธุรกิจที่เป็นที่รู้จักดีและมีคุณสมบัติ ซึ่งโดยมากเป็นบริษัทขนาดใหญ่ เอกสารการพาณิชย์นี้อยู่ในรูปตัวสัญญาใช้เงินของธุรกิจนำออกขายให้แก่บริษัทอื่น หรือสถาบันการเงินบางแห่ง

ค. ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks)

ธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นที่สำคัญรองลงมาจากสินเชื่อทางการค้า ให้สินเชื่อทั้งแบบที่มีหลักประกันและไม่มีหลักประกัน

ง. บริษัทการเงิน (Finance Companies)

บริษัทการเงินเข้มงวดในการให้กู้ยืมมากกว่าธนาคารพาณิชย์ คือ ให้กู้ต่อเมื่อเป็นธุรกิจที่มีหลักประกันมั่นคง การคิดดอกเบี้ยก็มีอัตราสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ด้วย

จ. หน่วยงานของรัฐบาล (Government Agencies)

ปกติหน่วยงานของรัฐบาลจะให้กู้ระยะปานกลางและระยะยาว แต่บางแห่งก็ให้กู้ยืมระยะสั้นด้วย เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ง. เงินรับล่วงหน้าจากลูกค้า (Customer Advances)

บางครั้งลูกค้าจะจ่ายชำระเงินล่วงหน้าเป็นค่าสินค้าสั่งทำจำนวนมาก ๆ ให้แก่ธุรกิจเพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนผลิตสินค้าหรือซื้อวัตถุดิบ

เงินทุนระยะสั้นนี้มีอายุชำระคืนสั้น จึงมีความเสี่ยงในแง่ของผู้ให้กู้และธุรกิจเองน้อย จึงสามารถหาเงินทุนประเภทนี้ได้ง่ายกว่าเงินทุนระยะปานกลางและระยะยาว

การจัดหาเงินทุนระยะปานกลาง เงินทุนประเภทนี้ได้มาจากแหล่งภายนอก คือ หนี้สิน ซึ่งหนี้สินระยะปานกลางนี้ Clifton H. Kreps, Jr. Richard F. Wacht ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็น "สัญญาผูกพันว่าจะชำระคืนเงินต้นภายในระยะเวลา ๑-๑๐ ปี"^๒ แต่นักวิชาการบางท่าน ถือว่าเงินทุนที่มีอายุเกินกว่า ๑ ปีเป็นเงินทุนระยะยาวทั้งสิ้น

เงินทุนระยะปานกลาง ส่วนใหญ่นำไปใช้จัดหาเครื่องจักร เครื่องมือ และมีการผ่อนชำระหนี้หรือไถ่ถอนเป็นงวด ๆ อาจเป็น ทุกเดือน ทุก ๓ เดือน ทุก ๖ เดือนก็ได้ บางครั้งเงินทุนระยะปานกลางนี้อาจจัดหาจากแหล่งภายใน คือ กำไรสะสมและค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่กินไว้ด้วย

^๒ Clifton H. Kreps, Jr. and Richard F. Wacht, Financial Administration (Hinsdale, Illinois: Dryden Press, 1975) P.171

แหล่งเงินทุนระยะปานกลาง ที่สำคัญ ได้แก่

ก. ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks)

เงินกู้ส่วนมากมีกำหนดอายุตั้งแต่ ๑ ถึง ๖ ปี แต่ธนาคารพาณิชย์อาจให้กู้ยืมมากกว่านี้ได้บ้าง การชำระคืนเงินต้นใช้วิธีผ่อนชำระเป็นงวด ๆ จำนวนที่ผ่อนชำระอาจเท่ากันทุกงวด เว้นงวดสุดท้ายซึ่งมักสูงกว่างวดอื่น ๆ

ตามปกติธนาคารพาณิชย์นิยมให้กู้ระยะสั้นมากกว่า ธนาคารพาณิชย์ที่มีความคล่องตัวดีจะยอมให้ธุรกิจระยะปานกลางได้เมื่อพิจารณาแล้ว คาดว่าธุรกิจจะนำเงินกู้นั้นไปใช้ประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตเพียงพอจะชำระหนี้คืนได้ แต่บางธนาคารจะไม่ยอมให้กู้ยืมระยะปานกลางโดยตรง จะใช้วิธีให้ลูกหนี้ต่ออายุตัวสัญญาใช้เงินทุก ๆ ปี ซึ่งเรียกว่า Revolving Credit

ข. บริษัทประกันภัยและบริษัทประกันชีวิต (Insurance and Life Insurance Company)

บริษัทประกันภัยมักให้กู้เฉพาะธุรกิจที่มีฐานะดีซึ่งเป็นกิจการขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็นส่วนใหญ่ ปกติบริษัทประกันภัยไม่มีเงินทุนสูงมากนัก จึงนิยมให้กู้ยืมร่วมกับธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์ให้กู้ในส่วนที่มีกำหนดอายุสั้นต่ำกว่า ๕ ปี และบริษัทประกันภัยให้กู้ในส่วนที่มีกำหนดอายุยาวกว่านั้น

ส่วนในด้านของบริษัทประกันชีวิต มักพอใจการลงทุนระยะยาวมากกว่าระยะปานกลาง แต่ก็ยอมให้กู้ยืมระยะปานกลางบ้าง ถ้าผลตอบแทนเหมาะสมกับต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยง และอายุของเงินกู้นั้น

ค. บริษัทการเงิน (Finance Company)

การให้กู้ยืมของบริษัทการเงินมีลักษณะคล้ายกับธนาคารพาณิชย์ แต่คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่า บริษัทการเงินจะให้กู้ระยะปานกลางเมื่อพิจารณาแล้วว่าผลกำไรที่ได้รับจากเครื่องจักรที่ธุรกิจกู้ยืมไปซื้อนั้น มีอัตราสูงน่าพอใจ

ง. หน่วยงานรัฐบาล (Government Agencies)

ปกติ หน่วยงานรัฐบาลให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ธุรกิจ โดยประสงค์จะให้แหล่งสุดท้ายที่กู้ยืม (Last - resort lenders) ทั้งนี้เพื่อให้ไม่เป็นการแข่งขันกับสถาบันการเงินของเอกชน ลักษณะของการให้กู้จะอยู่ในรูปของเงินอุดหนุน (Subsidy) เพราะคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า

อัตราตลาด และใช้อัตราเดียวกันไม่ว่าเป็นธุรกิจใด ส่วนใหญ่จะให้กู้เพื่อนำไปซื้อเครื่องจักรเครื่องมือหรือลงทุนในการผลิตจำนวนมาก หน่วยงานของรัฐบาลเหล่านี้ คือ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จ. ผู้ขายหรือผู้ผลิตอุปกรณ์ (Equipment Manufacturers)

ผู้ขายหรือผู้ผลิตมักมีฐานะการเงินมั่นคงกว่าผู้ซื้อซึ่งเป็นร้านค้าปลีก เพื่อมุ่งใจลูกค้าจึงอาจให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจที่ซื้อสินค้าของตน โดยนำอุปกรณ์เครื่องจักรไปติดตั้งให้ก่อนแล้วให้ธุรกิจผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการขายผ่อนส่ง หรือการให้เช่าซื้อ

การจัดหาเงินทุนระยะปานกลาง จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นักจำเป็นต้องมีหลักทรัพย์มากำประกัน เนื่องจากเป็นภาระหนี้สินซึ่งผิดเวลานาน ธุรกิจจัดหาเงินทุนประเภทนี้จะมีความเสี่ยงภัยสูงกว่าธุรกิจที่จัดหาเงินทุนระยะสั้น

การจัดหาเงินทุนระยะยาว

เงินทุนระยะยาวมีกำหนดชำระคืนตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไปหรือจนกระทั่งเลิกกิจการ สาเหตุที่มีการจัดหาเงินทุนประเภทนี้ คือ ต้องการนำไปใช้ขยายกิจการ เช่น สร้างโรงงาน หรือซื้อเครื่องจักรเพิ่ม ซึ่งกว่าจะคุ้มทุนก็มีระยะเวลาาน

เงินทุนระยะยาว มักได้จากแหล่งเดียวกับเงินทุนระยะปานกลาง คือ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทประกันภัยและประกันชีวิต บริษัทการเงิน และหน่วยงานของรัฐบาล นอกจากนั้น แหล่งเงินทุนที่สำคัญมากของเงินทุนระยะยาวนี้ ก็คือ

ก. หุ้นทุน (Capital Stock)

หุ้นทุน หมายถึง หุ้นซึ่งแสดงความเป็นเจ้าของกิจการ คือ หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นทั้งสองชนิดนี้ไม่มีกำหนดไถ่ถอน ดังนั้นจะคืนเงินทุนก็ต่อเมื่อเลิกกิจการแล้ว ซึ่งอาจไม่เท่ากับจำนวนเงินค่าหุ้นหรือราคาที่เราตราไว้ (Par Value) ก็ได้

ข. หุ้นกู้ (Debenture or Corporate Bond)

หุ้นกั้วมีลักษณะเป็นหนี้สินระยะยาวอย่างหนึ่ง ปกติมีอายุไถ่ถอนตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป อาจมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

ธุรกิจที่จะจัดหาเงินทุนระยะยาวได้ มักเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งต่างจากเงินทุนระยะอื่น ทั้งนี้เพราะเงินทุนระยะยาวมีความเสี่ยงภัยอันเนื่องจากระยะเวลาและมีจำนวนเงินสูง การกู้ยืมจึงทำได้ยากกว่า

ประเภทของการจัดหาเงินทุนระยะสั้น

การจัดหาเงินทุนระยะสั้น แบ่งได้เป็น

๑. การจัดหาเงินทุนระยะสั้น โดยไม่มีหลักประกัน (Unsecured short-term financing)
๒. การจัดหาเงินทุนระยะสั้น โดยมีหลักประกัน (Secured short-term financing)

การจัดหาเงินทุนระยะสั้นโดยไม่มีหลักประกัน เป็นลักษณะการจัดหาเงินทุนโดยปราศจากการใช้สินทรัพย์ใด ๆ มาเป็นหลักประกัน เงินทุนประเภทนี้มักได้จาก สินเชื่อทางการค้า การออกตั๋วสัญญาใช้เงินของธุรกิจเอง การรับเงินล่วงหน้าจากลูกค้า และธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์จะให้กู้โดยไม่มีหลักประกันเฉพาะลูกค้าประจำที่ดี และมีการพิจารณาฐานะการเงิน ความสามารถในการดำเนินงานและหากำไร ตลอดจนโครงการที่ธุรกิจจะนำเงินไปใช้ด้วยว่าสามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดหรือไม่ การให้กู้ยืมแบบนี้ธนาคารพาณิชย์ ทำได้โดย

- ก. รับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากธุรกิจ ซึ่งโดยทั่วไปมีอายุ ๓๐ ถึง ๔๐ วัน และมีอัตราดอกเบี้ยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์แน่นอนเท่า ๆ กัน
- ข. เปิดวงเงินเครดิต (Line of Credit) วงเงินเครดิตนี้ เป็นข้อตกลงระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธุรกิจ ว่าจำนวนเงินที่ธุรกิจจะกู้ยืมได้โดยไม่มีหลักประกันนั้นมีวงเงินสูงสุดเท่าใด การเปิดวงเงินเครดิตนี้จะกำหนดไว้สำหรับช่วงเวลา ๑ ปี ซึ่งธุรกิจจะกู้ยืมเมื่อใดก็ได้ โดยจำนวนเงินกู้รวมแล้วไม่เกินวงเงินที่ให้

ในแง่ของธนาคารพาณิชย์ การกำหนดวงเงินเครดิตทำให้ตัดภาระในการตรวจสอบประเมินฐานะของลูกค้า ทุก ๆ ครั้งที่ยื่นขอกู้ไปได้ เนื่องจากมีการตรวจสอบตั้งแต่ขอเปิดวงเงินเครดิตแล้ว ส่วนอัตราดอกเบี้ยนั้น ธนาคารพาณิชย์จะคิดแตกต่างกันไปตามฐานะของผู้กู้แต่ละราย

การจัดการเงินทุนระยะสั้นโดยมีหลักประกัน

การให้กู้ยืมโดยไม่มีหลักประกันทำให้เกิดความเสี่ยงต่อหนี้สูญแก่ผู้ให้กู้มาก ถ้าธุรกิจผู้ขอู้ยังไม่ได้รับความเชื่อถือจากสถาบันการเงินที่จะให้กู้ยืมดีพอแล้ว ก็ต้องนำสินทรัพย์มาเป็นหลักประกันเงินกู้ ซึ่งโดยปกติแล้วสถาบันการเงินจะกำหนดจำนวนเงินให้กู้ต่ำกว่ามูลค่าสินทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักประกันแต่ละประเภทและฐานะของผู้ขอู้ด้วย

การที่สถาบันการเงินให้กู้ยืมต่ำกว่ามูลค่าสินทรัพย์นั้น เนื่องจากหลักประกันทั้งหลายที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้กู้ในระหว่างการกู้ยืมนี้ ไม่อาจนำไปใช้ประโยชน์โดยพลการได้ แม้ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด สถาบันการเงินผู้ให้กู้ก็ต้องขออำนาจศาลในการส่งขายทอดตลาด เมื่อได้เงินจากการขายหลักประกันนั้นมากกว่าจำนวนเงินกู้ค้างชำระ ก็ต้องคืนส่วนที่เกินกว่าให้ผู้กู้ไป ถ้าขายได้น้อยกว่าก็ยังคงเป็นหนี้ค้างชำระอยู่ ซึ่งอาจจะต้องตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญไปในที่สุด ดังนั้น เมื่อลดความเสี่ยงให้น้อยที่สุดและไม่ให้ผู้กู้ปิดพลีการชำระหนี้โดยไม่จำเป็น สถาบันการเงินจึงต้องคิดราคาหลักประกันต่ำ และให้กู้ต่ำกว่ามูลค่าสินทรัพย์นั้น

หลักประกันของการกู้ยืม โดยปกติก็คือนิติกรรมที่มีตัวตนของธุรกิจนั้น ผู้ให้กู้มักพอใจหลักประกันที่มีอายุใกล้เคียงกับเงินกู้นั้น เพราะทำให้มั่นใจได้ว่า หลักประกันมีสภาพคล่องพอที่จะชดใช้แทนเงินกู้ได้หากผู้กู้ผิดสัญญา ดังนั้น ในการจัดหาเงินทุนระยะสั้นของธุรกิจจึงควรใช้สินทรัพย์ที่มีอายุสั้นหรือสินทรัพย์เกินสภาพคล่องเป็นหลักประกัน สินทรัพย์เกินสภาพคล่องที่ผู้กู้ต้องการมาเป็นหลักประกันมากที่สุดคือ ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง และหลักทรัพย์ที่ได้รับความนิยมในตลาด (marketable securities) ส่งผลการใช้สินทรัพย์ประจำเป็นหลักประกันควรใช้กับเงินกู้ยืมระยะยาวมากกว่า แต่ในประเทศไทยยังมีความนิยมใช้สินทรัพย์ประจำเป็นหลักประกันอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นการกู้ยืมระยะสั้นหรือระยะยาว

ในการจัดหาเงินทุนระยะสั้นของธุรกิจนั้น มักต้องใช้หลักประกันประกอบด้วย ส่วนจะเป็นหลักประกันประเภทใดนั้นแล้วแต่สภาพของธุรกิจว่าเป็นธุรกิจประเภทใด มีการจัดการสินทรัพย์เกินสภาพอย่างไร การจัดหาเงินทุนระยะสั้นโดยมีหลักประกันสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ก. การจัดการเงินทุนโดยใช้ลูกหนี้เป็นประกัน (Receivables Financing)

สถาบันการเงินที่จะให้กู้ยืมโดยมีลูกหนี้เป็นประกัน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์และบริษัทการเงิน การจัดหาเงินทุนประเภทนี้ มีผู้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การจำนำลูกหนี้ (Pledging accounts receivable)

สาเหตุที่มีการใช้ลูกหนี้เป็นหลักประกัน คือ ธุรกิจส่วนใหญ่ขายสินค้าหรือบริการโดยให้สินเชื่อแก่ลูกค้าของตน ทำให้เงินทุนส่วนหนึ่งต้องจมอยู่ในลูกหนี้ เมื่อธุรกิจมีความต้องการเงินทุนเกิดขึ้นจึงนำลูกหนี้ไปจัดหาเงินทุนมาใช้หมุนเวียนแทนเงินสดที่จะได้รับจากค่าสินค้าและบริการ ในสมัยแรกเริ่มนั้นธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนต่างก็ลังเลที่จะรับลูกหนี้ไว้เป็นหลักประกัน แม้แต่ธุรกิจผู้ขอกู้เองก็มักรู้สึกว่าการใช้ลูกหนี้เป็นหลักประกันแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอทางการเงินของตน แต่ปัจจุบันนี้การใช้ลูกหนี้เป็นหลักประกันกลับมีความสำคัญขึ้นมา เนื่องจากลูกหนี้เป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพไหลเวียนได้และยังมีมูลค่าเปลี่ยนแปลงได้น้อยที่สุด

วิธีการจัดหาเงินทุนโดยใช้ลูกหนี้เป็นหลักประกัน ธุรกิจยังคงมีบัญชีลูกหนี้จำนวนนั้นอยู่ และลูกหนี้ยังต้องชำระเงินให้แก่ธุรกิจตามปกติโดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินผู้ให้ธุรกิจกู้ เมื่อชำระเงินแล้วธุรกิจจะนำไปชำระหนี้ให้สถาบันการเงินตามที่ตกลงไว้อีกต่อหนึ่งเอง ส่วนการพิจารณาให้กู้ยืมนั้นสถาบันการเงินจะพิจารณาคุณสมบัติ และชื่อเสียงของธุรกิจผู้ขอกู้เป็นสิ่งสำคัญ แต่อาจมีการคัดเลือกเอาเฉพาะบัญชีลูกหนี้ที่มีฐานะการเงินดีและแน่ใจว่าจะชำระหนี้ได้มาเป็นหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นในการไล่เบี้ยกับธุรกิจผู้กู้ภายนอก เมื่อตกลงกู้ยืมกันธุรกิจจะต้องออกตัวสัญญาใช้เงินตามจำนวนที่กู้ยืมรวมทั้งดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมให้แก่สถาบันการเงิน และสถาบันการเงินก็อาจกำหนดเงื่อนไขบางประการด้วย เช่น ให้มีสิทธิตรวจบัญชีลูกหนี้รายที่เป็นหลักประกัน เป็นครั้งคราวว่ามีการติดต่อซื้อขายหรือชำระหนี้เพิ่มเติมให้ธุรกิจอย่างไรบ้าง หรืออาจให้มีการแสดงไว้อย่างชัดเจนในบัญชีลูกหนี้ว่าได้นำลูกหนี้รายใดมาเป็นหลักประกันบ้าง เพื่อป้องกันไม่ให้ธุรกิจนำลูกหนี้รายนั้นไปเป็นหลักประกันเงินกู้อื่นอีก

จำนวนเงินที่สถาบันการเงินให้กู้ยืม มักอยู่ระหว่าง ๕๐-๙๐% ของมูลค่าลูกหนี้ที่นำมาเป็นหลักประกัน ซึ่งการกำหนดจะขึ้นอยู่กับว่า ธุรกิจผู้กู้มีความเสี่ยงภัยต่อหนี้สูงมากน้อยเพียงใด มีฐานะและการดำเนินงานดีเพียงใด

การจัดหาเงินทุนจากลูกหนี้นั้น นอกจากจะนำบัญชีลูกหนี้ไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมแล้ว ยังสามารถจัดหาเงินทุนได้ด้วยการขายบัญชีลูกหนี้ (Factoring) และการขายลดตั๋วเงินของลูกหนี้ (Discounting Notes Receivable) ให้สถาบันการเงินได้ด้วย ซึ่งกรณีนี้ สถาบันการเงินจะรับภาระในการเก็บเงินจากลูกหนี้เหล่านั้นแทนธุรกิจผู้ขอกู้

ข. การจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลังเป็นประกัน (Inventory Financing)

การจัดหาเงินทุนที่มีสินค้าคงคลังเป็นหลักประกันการกู้ยืมนี้ เป็นที่รู้จักกันในคำว่า "Inventory Financing" ซึ่งต่อไปจะเรียกเพียงสั้น ๆ ว่า "การจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง"

สถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมโดยมีสินค้าคงคลังเป็นหลักประกัน ส่วนมากเป็นธนาคารพาณิชย์ รองลงมา คือ บริษัทการเงิน

สาเหตุของการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง เป็นไปในทำนองเดียวกัน การจัดหาเงินทุนโดยใช้ลูกหนี้เป็นประกัน คือ เมื่อธุรกิจมีความต้องการเงินทุนมาใช้หมุนเวียนในกิจการ และไม่สามารถขายสินค้าให้ทันกับความต้องการนั้นได้ ก็ต้องทำการกู้ยืมจากภายนอกโดยใช้ประโยชน์จากสินค้าคงคลังด้วยการนำเอาไปเป็นหลักประกันของกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ในสมัยแรก การจัดหาเงินทุนประเภทนี้เป็นในลักษณะการนำสินค้ามาเป็นหลักประกันนี้ แต่ปัจจุบันเป็นการนำสินค้าคงคลังไปจัดหาเงินทุน เพื่อให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น ไม้หักกิจการมีเงินทุนจมอยู่ในสินค้ามากเกินไป ดังนั้นธุรกิจที่มีการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลังเป็นประจำ ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่มีการขายตามฤดูกาล ซึ่งจะมีสินค้าคงคลังในบางหนึ่งเป็นจำนวนมากและไม่สามารถขายสินค้าเหล่านั้นได้ในขณะที่จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานอยู่เสมอ ธุรกิจอื่น ๆ อาจมีการจัดหาเงินทุนประเภทนี้เป็นครั้งคราว หรือในกรณีฉุกเฉินเท่านั้นก็ได้

วิธีการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง ธุรกิจอาจนำเอาสินค้าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมได้ สินค้าคงคลังซึ่งได้แก่ วัตถุดิบ สินค้าระหว่างทำ และสินค้าสำเร็จรูปนั้น อาจใช้เป็นหลักประกันได้ทั้งสิ้น แต่ที่เจ้าหนี้ส่วนใหญ่จะยอมรับกัน คือ วัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูป

สินค้าคงคลังซึ่งนำมาเป็นหลักประกัน จะอยู่ในความดูแลครอบครองของธุรกิจต่อไปหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ประเภทของการจัดหาเงินทุน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป แต่กรรมสิทธิ์ในสินค้าคงคลังจะตกเป็นของผู้ให้กู้เสมอ ผู้ให้กู้อาจนำเงินในการยินยอมให้ธุรกิจนำสินค้าเหล่านั้นไปขายหรือไม่ก็ได้ และเมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้ก็สามารถฟ้องศาลขออำนาจในการยึดสินค้าคงคลังนั้นไปขาย เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้

การกู้ยืมแบบนี้ จะมีเอกสารสำคัญ ๒ ประเภท คือ

- คำสัญญาใช้เงิน ซึ่งธุรกิจผู้ขอกู้ เป็นผู้ออกให้แก่ผู้ให้กู้ตามจำนวนที่ตกลงกัน หรือเอกสารซึ่งแสดงการเป็นหนี้ไว้อย่างอื่น
- สัญญาที่แสดงว่า ให้นำเอาสินค้านั้นมาเป็นหลักประกัน และให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการมีกรรมสิทธิ์เหนือสินค้าเหล่านั้น

จำนวนเงินที่สถาบันการเงินให้กู้ยืม ปกติอยู่ระหว่าง ๖๐-๘๐% ของต้นทุนสินค้า หรือราคาตลาดของสินค้า ซึ่งการพิจารณาว่าจะให้กู้เป็นร้อยละเท่าใดของสินค้านั้น ขึ้นอยู่กับฐานะและการดำเนินงานของธุรกิจผู้ขอกู้ และที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาคือ คุณสมบัติของสินค้านั้นเอง ถ้าสินค้านั้นมีราคาตลาดคงที่เท่าไร เพอร์เซ็นต์ของจำนวนให้กู้ยืมต่อมูลค่าของสินค้า (margin) ก็จะมีสูงเท่านั้น

ค. การกู้ยืมโดยใช้สินทรัพย์ประจำเป็นหลักประกัน (Borrowing against Fixed Assets)

หลักประกันซึ่งเป็นสินทรัพย์ประจำนั้น ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องจักร โรงงานหรืออสังหาริมทรัพย์อื่น การกู้ยืมประเภทนี้จะอยู่ในรูปการทาสัญญาจำนอง หลักประกันเหล่านี้ดูเหมือนว่ามีส่วนดีสำหรับเจ้าหนี้ คือ เป็นหลักประกันที่มีมั่นคงถ้าสภาพของสินทรัพย์ประจำนั้นยังดีอยู่ อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของผู้ให้กู้ยืมส่วนมาก โรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลักประกันที่มีสภาพอ่อนแอ เนื่องจากมีความสามารถผลิตได้ในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นสินค้าประเภทนั้นๆ จึงไม่สามารถหาตลาดขายได้เมื่อมีการยืครทรัพย์เกิดขึ้น แต่ถึงกระนั้น การกู้ยืมโดยจำนองโรงงานอุตสาหกรรมก็แพร่หลายทั่วไป เพราะแม้จะไม่ใช้หลักประกันที่ดี แต่ก็ทำให้เจ้าหนี้มีอำนาจควบคุมลูกหนี้ได้ เนื่องจากสินทรัพย์นั้นมีค่ามากสำหรับลูกหนี้เอง

ง. การกู้ยืมโดยใช้หลักทรัพย์และกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นประกัน (Borrowing against Securities and Life Insurance)

พันธบัตรรัฐบาลและหลักทรัพย์อื่น ๆ อาจใช้จัดหาเงินทุนได้โดยการกู้ยืมในรูปสัญญาจำนองแทนที่จะขายออกไป แต่หลักทรัพย์ที่จะนำมาเป็นหลักประกันได้ต้องเป็นหลักทรัพย์ที่ซื้อขายได้ง่าย (Marketable Securities) ผู้ให้กู้ไม่ค่อยนิยมหลักทรัพย์ประกันประเภทนี้สัก เพราะมีความเสี่ยง

เนื่องจากราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย จึงยากที่ผู้ให้กู้จะยอมให้กู้ในจำนวนเงินที่เป็น เปอร์เซนต์สูง เมื่อเปรียบเทียบกับราคาตลาด

ส่วนการประกันชีวิตของเจ้าหน้าที่สำคัญของธุรกิจ ก็สามารถใช้เป็นหลักประกันได้เช่นเดียวกับหลักทรัพย์ แต่กรรมธรรม์นั้นต้องมีอายุมากใกล้จะถึงกำหนดการไถ่ถอนคืนแล้ว ธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศจะยินยอมรับกรรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการกู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ

จ. การกู้ยืมโดยมีผู้ร่วมรับผิดชอบหรือสลักหลังหรือค้ำประกัน (Use of Comaker, Endorsement, or Guarantee of Loans)

การกู้ยืมนี้ใช้บุคคลที่สามซึ่งสถาบันการเงินให้ความเชื่อถือ เป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้หรือสัญญาว่าจะร่วมรับผิดชอบในหนี้สิน หรือทำการสลักหลังรับรองตัวเงิน ทำให้สถาบันผู้ให้กู้จะมีสิทธิไล่เบี้ยเอากับบุคคลที่สามนั้นได้ ถ้าผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

ประเภทของการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง

การจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง ซึ่งได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์กว้าง ๆ มาแล้วนั้น มีลักษณะและวิธีการแตกต่างกันออกไปหลายอย่าง และสามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

๑. การกู้ยืมโดยให้สิทธิยึดหน่วงสินค้าทั่วไป (General liens or Floating liens or Factor's liens) เป็นการนำสินค้าคงคลัง ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นสินค้าในโรงงานมาเป็นหลักประกันเงินกู้และให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการที่จะยึดหน่วงสินค้านั้นไว้ได้ เมื่อเกิดการผิดนัดชำระหนี้ขึ้น

คำว่า "สิทธิยึดหน่วง (lien)" ในต่างประเทศและในไทยมีความหมายในทำนองเดียวกัน ซึ่งอาจอธิบายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๔๑ ได้ว่า "เป็นสิทธิที่ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตน เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองอยู่นั้น จะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะชำระหนี้ได้ เมื่อหนี้นั้นถึงกำหนดชำระแล้ว"

การกู้ยืมโดยให้สิทธิเจ้าหนี้ยึดหน่วงสินค้าไว้ได้นี้ ไม่จำเป็นต้องเจาะจงเป็นพิเศษว่าสินค้าคงคลังรายการใดบ้างที่ใช้เป็นหลักประกัน เพราะสิทธิยึดหน่วงนี้ครอบคลุมเหนือกลุ่มสินค้าที่เป็นหลักประกันทั้งกลุ่มแล้ว ในทางปฏิบัติธุรกิจผู้กู้ยังคงมีอำนาจควบคุมสินค้าของตนอยู่เช่นเดิม ธุรกิจผู้กู้จึงต้อง

มีระดับสินค้าคงคลังคงที่และไม่มีรายการสินค้าขายเดี่ยว ๆ ที่มีมูลค่าสูง นอกจากนั้น ยังต้องทำรายงานเกี่ยวกับสินค้าคงคลังส่งไปที่สถาบันการฯ เงินผู้ให้กู้อย่างสม่ำเสมอด้วย

เนื่องจากผู้ให้กู้อยากที่จะพิสูจน์ได้ว่า ธุรกิจยังคงมีสินค้าคงคลังที่ใช้เป็นหลักประกันนั้นอยู่หรือไม่ จึงมักให้กู้ในจำนวนต่ำ ก็น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของราคาตามบัญชีของสินค้าคงคลังโดยเฉลี่ย

๒. การกู้ยืมโดยทำทรัสต์ รีซีพ (Trust Receipt Loans) เป็นการกู้ยืมโดยนำเอาสินค้าที่จะจำหน่ายมาเป็นหลักประกัน ธุรกิจผู้เป็นเจ้าของสินค้าเหล่านี้จะทำการกู้ยืมโดยทำเอกสารทรัสต์รีซีพ ให้ไว้กับสถาบันการเงินผู้ให้กู้ เอกสารนี้แสดงการรับรองว่าธุรกิจครอบครองสินค้าเหล่านี้ไว้ โดยรักษาในนามของผู้ดูแลผลประโยชน์ (Trustee) ให้แก่สถาบันการเงินผู้ให้กู้ ดังนั้นการเคลื่อนย้ายและจัดจำหน่ายสินค้าจะต้องทำในนามของผู้ให้กู้ทั้งสิ้น สถาบันการฯ เงินผู้ให้กู้จะเก็บเอกสารทรัสต์รีซีพไว้จนกว่าธุรกิจจะชำระหนี้ จึงมอบใบทรัสต์รีซีพคืน

ธุรกิจผู้สามารถนำสินค้าซึ่งเป็นหลักประกันนี้ไปจำหน่ายได้ แต่ต้องนำเงินที่ได้รับจากการจัดจำหน่ายไปชำระหนี้ทันที ซึ่งสถาบันการเงินผู้ให้กู้มีสิทธิ์ตรวจสอบสินค้าเหล่านั้นได้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้กู้ไม่ได้นำสินค้าไปขายแล้วไม่ยอมนำมาชำระหนี้ การตรวจสอบสามารถกระทำได้ เพราะสินค้าที่เป็นหลักประกันนี้ต้องมีการระบุจำนวนและรายการไว้ชัดเจน โดยแยกรายการหรือกำหนดเป็นรหัสแยกต่างหากจากสินค้าจำนวนอื่น แต่ในกรณีที่สถาบันการเงินต้องการความมั่นใจยิ่งขึ้น ก็อาจให้กู้โดยทำทรัสต์รีซีพ กับสินค้าที่สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้แน่นอนเท่านั้น คือ เป็นสินค้าประเภทที่มีเลขหมายหรือทะเบียน เช่น รถยนต์

เนื่องจากสินค้าที่เป็นหลักประกันการกู้ยืมแบบนี้ มักเป็นสินค้าซึ่งตั้งแสดงหรือนำออกขายอยู่ จึงเรียกการจัดหาเงินทุนแบบนี้ได้ชื่ออย่างง่ายว่าเป็น การจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าที่แสดงไว้ (Floor plan inventory financing)

๓. การกู้ยืมโดยใช้สินค้าในคลังสินค้า (Warehouse receipt loans) เป็นการกู้ยืมในลักษณะจำนำสินค้า จึงมีความเสี่ยงน้อยที่สุดในบรรดาการใช้สินค้าคงคลังเป็นหลักประกันทั้งหมด และเป็นวิธีที่แพร่หลายมาก

หลักสำคัญของการกู้ยืมนี้ คือ มีบุคคลที่สามเข้ามาควบคุมรักษาสินค้าซึ่งเป็นหลักประกันแทน
 ธุรกิจผู้เป็นเจ้าของ การกู้ยืมทำได้โดยให้คลังสินค้ารับฝากหรือทำการดูแลสินค้าเหล่านั้น ซึ่งคลังสินค้า
 ก็จะออกใบรับสินค้า (Warehouse Receipt) ให้ธุรกิจผู้เป็นเจ้าของสินค้าถือไว้เป็นหลักฐาน ใบรับ
 สินค้านี้จะแสดงว่า ผู้ครอบครองเอกสารเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่อยู่ในความดูแลของคลังสินค้านั้น
 ธุรกิจนำใบรับสินค้านี้ไปกู้ยืมได้โดยการสลักหลังให้แก่สถาบันการเงินผู้ให้กู้ ซึ่งจะทำให้สถาบันการเงิน
 มีกรรมสิทธิ์เหนือสินค้าเหล่านั้นโดยไม่ต้องมีการส่งมอบตัวสินค้าจริง ๆ

ใบรับสินค้า โดยทั่วไปประกอบด้วยรายการดังนี้

- (๑) สถานที่ตั้งคลังสินค้าซึ่งเก็บรักษาสินค้านั้นไว้
- (๒) วันที่ออกใบรับสินค้า
- (๓) เลขที่ของใบรับสินค้า
- (๔) ข้อความที่ระบุว่า สินค้าที่รับฝากไว้ จะส่งมอบให้แก่ผู้ถือ หรือบุคคลตามที่ระบุไว้
 หรือตามคำสั่ง
- (๕) อัตราค่าธรรมเนียมเนื่องในการเก็บรักษาสินค้า
- (๖) รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า หรือ การบรรจุหีบห่อสินค้า
- (๗) ลายเซ็นชื่อของ เจ้าของคลังสินค้าหรือผู้เป็นตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจ
- (๘) ความเป็นเจ้าของใบรับสินค้า ในกรณี ที่ใบรับสินค้านั้นออกสำหรับสินค้าซึ่งเจ้าของ
 คลังสินค้าเป็นเจ้าของอยู่ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือร่วมกับผู้อื่น
- (๙) ข้อความซึ่งแสดงจำนวนการให้กู้ยืมซึ่งเกิดจากการให้สิทธิเจ้าของคลังสินค้ายึดหน่วง
 สินค้านั้นได้^๗

ใบรับสินค้านี้ ยังแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ก. ใบรับสินค้าที่โอนเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Warehouse Receipts) เป็นใบรับ
 สินค้าที่ระบุว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าเป็นของเจ้าของใบรับนี้ ใบรับสินค้าประเภทนี้สามารถโอนให้กันได้
 ด้วยการสลักหลังและจะต้องนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่คลังสินค้าทุกครั้งที่ต้องการนำสินค้าออก

^๗ Edward W. Reed, Commercial Bank Management (New York and London: Harper and Row Publishers, 1963) P.293

ข. ใบรับสินค้าที่โอนเปลี่ยนมือไม่ได้ (Non-negotiable Warehouse Receipts)

เป็นใบรับสินค้าซึ่งเจ้าของคลังสินค้าออกให้กับสถาบันการเงินผู้ให้กู้โดยตรง แทนที่จะออกให้กับธุรกิจ ผู้เป็นเจ้าของสินค้า การนำสินค้าออกจากคลังจึงไม่ต้องแสดงใบรับสินค้า เพียงแต่ให้สถาบันการเงิน ผู้ให้กู้ยื่น: ส่งอนุญาตไปยังเจ้าของคลังสินค้านั้น และโดยปกติสถาบันการเงินผู้ให้กู้จะอนุญาตให้นำ สินค้าออกจากคลังได้เมื่อมีการชำระหนี้และปฏิบัติตามข้อสัญญาอย่างสมบูรณ์แล้ว

การกู้ยืมโดยใช้ใบรับสินค้านี้ มีวิธีทำได้ ๒ อย่าง คือ

ก. การกู้ยืมโดยใช้ใบรับของคลังสินค้าปลายทาง (Terminal warehouse receipts loans) ธุรกิจต้องนำสินค้าของตนเคลื่อนย้ายมาเก็บไว้ที่คลังสินค้าสาธารณะ ซึ่งบริษัทคลังสินค้าผู้รับฝาก สินค้าจะออกใบรับสินค้าให้ ธุรกิจจะนำใบรับสินค้านี้ไปกู้ยืมได้โดยการสลักหลังแล้วมอบให้สถาบันการเงิน ยึดถือไว้เป็นหลักประกัน

ข. การกู้ยืมโดยใช้ใบรับของคลังสินค้าสนาม (Field warehouse receipts loans)

ธุรกิจทำการกู้ยืมโดยใช้สินค้าที่อยู่ในคลังเก็บของตนเป็นหลักประกันเงินกู้ คลังสินค้าของธุรกิจนั้นอาจ เป็นโกดัง ห้องเก็บของ หรือสถานที่อื่นที่อยู่ในเขตครอบครองของธุรกิจก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสินค้า ซึ่งใช้เป็นหลักประกันจะอยู่ในเขตของธุรกิจ แต่บุคคลที่สาม คือ บริษัทคลังสินค้าจะเป็นผู้ควบคุมดูแลสินค้านั้น เช่นเดียวกับการฝากสินค้าไว้ในคลังสินค้าสาธารณะ โดยเจ้าหน้าที่คลังสินค้าจะมาเป็นผู้กำหนดว่า สินค้าจำนวนใดอยู่ในความดูแลรักษาของบริษัทคลังสินค้า และจะออกใบรับสินค้าให้ธุรกิจผู้เป็นเจ้าของ เพื่อนำไปสลักหลังเป็นหลักประกันการกู้ยืมกับสถาบันการเงิน

โดยมาก สถาบันการเงินจะให้กู้แบบนี้สำหรับธุรกิจที่มีคลังสินค้าของตนเองและอยู่ห่างไกล จากคลังสินค้าสาธารณะ การกู้ยืมแบบนี้อำนวยความสะดวกและประหยัดค่าขนส่งสินค้าให้ธุรกิจผู้ขอกู้มาก แต่ไปเพิ่มความเสี่ยงให้สถาบันการเงินผู้ให้กู้ เพราะเป็นการเก็บรักษาสินค้าไว้ในเขตของผู้กู้เอง จึง อาจเกิดการทุจริตได้ง่ายกว่าแบบแรก

การให้กู้ยืมทั้งแบบใช้คลังสินค้าปลายทางและคลังสินค้าสนามนี้ จะเคลื่อนย้ายสินค้าได้เมื่อ ได้รับความยินยอมจากผู้ให้กู้แล้ว เท่านั้น ซึ่งมักจะเป็นหลังจากที่ธุรกิจได้ชำระหนี้ให้แล้วทั้งหมดหรือเพียง บางส่วน

๔. การกู้ยืมโดยจำนองสินค้า (Chattel mortgage loans) เป็นการนำเอาทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้มาจำนอง ซึ่งส่วนมากคือ ครัว ควาย ที่อยู่ในระหว่างการเลี้ยงไว้เพื่อขายต่อ เมื่อผู้เป็นเจ้าของต้องการเงินก็นำไปจำนองกับสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม การกู้ยืมประเภทนี้ไม่เป็นที่ยอมรับเท่าการจำนองเครื่องจักรและอุปกรณ์ แม้ว่า เป็นวิธีการที่เก่าแก่และมีกระทำกันอย่างแพร่หลายก็ตาม

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อโดยมีสินค้าค้ำคองคลังเป็นประกัน

การพิจารณาให้กู้ยืมโดยมีสินค้าค้ำคองคลังเป็นประกันอาจแตกต่างกันไปแล้วแต่ประเภทของการกู้ยืมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มักมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ (Purpose) การให้กู้ยืมทั่วไปนั้น ต้องพิจารณาว่าจุดมุ่งหมายหรือโครงการที่ต้องการนำเงินกู้ยืมไปใช้นั้นมีรายละเอียดอย่างไร และวงเงินที่ขอกู้เหมาะสมกับโครงการนั้นหรือไม่

สำหรับการกู้ยืมซึ่งมีสินค้าค้ำคองคลังเป็นหลักประกันนี้ เป็นการจัดหาเงินทุนระยะสั้น จึงควรจะนำเงินไปใช้ เป็นทุนหมุนเวียนหรือ เพื่อจัดซื้อสินค้ามาจำหน่าย แต่ถ้าธุรกิจต้องการนำเงินกู้ยืมนี้ไปลงทุนในทรัพย์สินถาวรหรือใช้ในการเก็งกำไรแล้ว สถาบันผู้ให้กู้ก็ควรปฏิเสธคำขอกู้ี้ เพราะมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากธุรกิจใช้เงินทุนผิดประเภททำให้อาจจะไม่สามารถหาเงินมาชำระได้เมื่อถึงกำหนด

๒. ความตั้งใจจริงในการจ่ายชำระคืน (Willingness to repay) สถาบันผู้ให้กู้ต้องพิจารณาถึงประวัติ ความประพฤติ และความซื่อสัตย์ของธุรกิจที่มาขอกู้เพื่อศึกษาถึงความตั้งใจจริงในการจ่ายชำระหนี้ของธุรกิจนั้น การศึกษานี้จะทำได้ยากง่ายเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวธุรกิจเอง ถ้าเป็นลูกค้าของสถาบันผู้ให้กู้อยู่แล้ว ก็พิจารณาได้ง่ายโดยดูจากการติดต่อที่ผ่านมา คือ ถ้าเป็นลูกค้าที่มีผลการติดต่อที่น่าพอใจ ไม่เคยปิดพรีวในการชำระหนี้มาก่อน ก็สรุปได้ว่า คงจะมีความตั้งใจจริงในการชำระหนี้รายใหม่ด้วย แต่ถ้าธุรกิจเป็นลูกค้าใหม่ของสถาบัน ก็ต้องทำการสอบถามถึงชื่อเสียง ความซื่อตรงในการติดต่อกับผู้อื่นในตลาด และสอบถามสถาบันการเงินอื่นที่เขาใช้บริการอยู่ นอกจากนี้จะต้องดูถึงนิสัย ความประพฤติและประวัติของผู้บริหารธุรกิจนั้นด้วยว่าสามารถเชื่อถือได้หรือไม่ ถ้าไม่มีอะไรเสียหายก็รับคำขอกู้รายนี้ไว้พิจารณา แต่จะให้กู้หรือไม่และมากน้อยเพียงใดขึ้นกับปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๓. ลักษณะของธุรกิจ (Charactor) สถาบันผู้ให้กู้ต้องพิจารณาว่า ผู้ขอกู้มีการดำเนินธุรกิจประเภทใด การบริหารงานทั่วไปเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายของกิจการหรือไม่ ถ้าธุรกิจมีการดำเนินงานดีและประสบผลสำเร็จ สามารถแข่งขันกับผู้อื่นอยู่ในอุตสาหกรรมนั้นได้ ก็ควรรับคำขอกู้นั้นไว้พิจารณา

๔. ความสามารถในการชำระคืน (Capacity or Ability to repay) สถาบันผู้ให้กู้ต้องทำการศึกษาถึงความสามารถในการดำเนินงานและหากำไรของธุรกิจผู้ขอู้ เพราะส่วนมากผู้ให้กู้จะต้องการให้ลูกหนี้ของตนชำระหนี้และดอกเบี้ยตามกำหนด โดยใช้กำไรอันเกิดจากการดำเนินงานการค้าตามปกติ นอกจากนั้นยังต้องศึกษาเสียไว้ด้วยว่า ในกรณีที่มีการดำเนินงานของธุรกิจขาดทุน จะสามารถกู้ยืมจากที่อื่นหรือจะเพิ่มเงินทุน (Capital) ขึ้นเพื่อชำระหนี้ได้หรือไม่ ในบางกรณีอาจดูถึงว่าธุรกิจมีทรัพย์สินอะไรบ้างที่จะขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ แต่กรณีหลังนี้ถ้าคิดว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ง่าย ก็ควรหลีกเลี่ยงการให้สินเชื่อรายนั้นเสีย

ความสามารถในการชำระหนี้คืนนี้ นอกจากจะพิจารณาฐานะและการดำเนินงานของธุรกิจ ยังต้องศึกษาถึงพื้นฐานหรือความสามารถของผู้บริหารกิจการด้วย

๕. เงินทุนของธุรกิจ (Capital) ธุรกิจควรมีเงินทุนเหมาะสมกับสภาพของกิจการ คือ กู้ยืมตามกำลังความสามารถของตน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการใช้หนี้สิน (Financial leverage) โดยไม่เกิดความเสียหายมากเกินไป ถ้าธุรกิจมีการกู้ยืมสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินทุน ก็อาจมีอัตราดอกเบี้ยต่อผู้ให้กู้ เพราะถ้ามีการกู้ยืมมาก ธุรกิจอาจจะไม่สามารถชำระหนี้สินและดอกเบี้ยได้ตรงตามกำหนด และถ้าธุรกิจเกิดล้มละลายหรือเลิกกิจการ ก็อาจจะไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ครบทุกราย

ดังนั้น จึงควรพิจารณาด้วยว่า ธุรกิจมีเงินทุนเหมาะสมกับขนาดการดำเนินงานหรือไม่ และผู้ชำระส่วนหนี้สินต่อทุนเท่าไร ถ้าอัตรานี้ต่ำ สถาบันผู้ให้กู้จะมีความเสี่ยงน้อยลงในการให้กู้แก่ธุรกิจนี้

๖. สภาพการณ์ทั่วไป (Conditions) สถาบันผู้ให้กู้จะต้องมีการวิจัยและศึกษาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่จะมากระทบกระเทือนการดำเนินงานของธุรกิจผู้ขอู้ ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่นอกเหนืออำนาจควบคุมของผู้บริหาร เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สภาพและแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมประเภทที่ธุรกิจ

ประกอบกิจการอยู่ บทบาทของรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมประเภทนั้น สภาพตลาดวัตถุดิบที่ธุรกิจจะต้องใช้ในการผลิต ตลอดจนสภาพตลาดของสินค้าของธุรกิจเอง สำหรับการให้กู้ยืมโดยมีสินค้าคงคลังเป็นประกันนี้ ธุรกิจที่มาขอกู้มักเป็นธุรกิจที่มีสินค้าคงคลังอยู่คราวละมาก ๆ ซึ่งได้แก่ ผู้ส่งสินค้าเข้า (Importer) และผู้ส่งสินค้าออก (Exporter) สถาบันผู้ให้กู้จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาษีศุลกากรและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งสภาพการค้าระหว่างประเทศ

ถ้าสภาพการณ์ต่าง ๆ นี้มีแนวโน้มไปในทางที่ไม่ดี แม้ธุรกิจผู้ขอกู้จะมีความสามารถดำเนินงานดีและมีความตั้งใจจริงในการชำระหนี้ แต่ผลจากปัจจัยภายนอกเหล่านี้อาจมากระทบกระเทือนธุรกิจทำให้รายได้ลดลง และไม่สามารถชำระหนี้หรือดอกเบี้ยได้ สถาบันผู้ให้กู้จึงควรปฏิเสธหรือให้กู้ในจำนวนน้อย

๗. หลักประกัน (Collateral securities) ลักษณะของสินค้าซึ่งใช้เป็นหลักประกันนี้ มีความสำคัญต่อการตัดสินใจให้กู้ยืมและการกำหนดวงเงินกู้มากที่สุด ถ้าสินค้านั้นมีคุณสมบัติที่ดีก็ให้กู้ในจำนวนมาก เช่น ร้อยละ ๘๐ หรือ ๙๐ ของราคาตลาดของสินค้านั้น ๆ ได้

สถาบันผู้ให้กู้ ต้องพิจารณาถึงสินค้านั้นในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

ก. ความสามารถซื้อขายได้คล่อง (Marketability) สินค้าจะซื้อขายได้ง่ายเพียงใด ขึ้นกับประเภทของสินค้านั้น สินค้าดั้งเดิมที่ยังไม่แปรรูป เช่น สินค้าทางเกษตรและเหมืองแร่ ซึ่งอยู่ในรูปวัตถุดิบของอุตสาหกรรม จะซื้อขายได้ยากกว่าสินค้าสำเร็จรูป อย่างไรก็ตาม สภาพคล่องภายนอก (External Liquidity) จะมีความสำคัญมากกว่า คือ แม้สินค้านั้นเป็นวัตถุดิบ แต่ถ้ามีตลาดกว้างเกินที่ความต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น สินค้าจำนวนฝ้าย ไม้ เหล็กและโลหะต่าง ๆ ก็จะสามารถซื้อขายได้คล่องและเป็นหลักประกันที่ดีของผู้ขอกู้ได้

ส่วนสินค้านั้นระหว่างทำนั้น มีความสามารถซื้อขายได้คล่องน้อยที่สุด จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นหลักประกัน และสินค้าสำเร็จรูปซึ่งโดยทั่วไปมีความสามารถซื้อขายได้คล่องกว่าสินค้าประเภทอื่น ก็ยังอาจจะเป็นหลักประกันที่ดีหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ชนิดของสินค้านั้นว่ามีตลาดกว้างเพียงใด

ข. ความสม่ำเสมอของราคา (Price stability) สินค้าที่มีราคาคงที่จึงจะถือว่าเป็นหลักประกันที่ดี แต่สินค้าบางอย่างแม้ราคาจะเปลี่ยนแปลงจากเดิม ก็อาจยอมรับเป็นหลักประกันได้ ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถคาดคะเนได้ล่วงหน้า เช่น การเปลี่ยนแปลงราคาตามฤดูกาล (Seasonal) หรือตามรอบระยะเวลา (Cyclical) สินค้าที่ราคาขึ้น ๆ ลง ๆ สถาบันผู้ให้กู้ควรปฏิเสธที่จะรับไว้เป็นหลักประกัน หรืออาจให้กู้ในจำนวนที่ต่ำกว่าราคาตลาดของสินค้านั้นมากพอที่จะทำให้ไม่ขาดทุน ถ้าเกิดการขายสินค้าเมื่อผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

ค. ความคงทนไม่เสื่อมสภาพง่าย (Nonperishability) สินค้าที่เสื่อมสภาพง่าย หรือต้องอาศัยการเก็บรักษาอย่างระมัดระวังเฉพาะในอุณหภูมิและสภาวะที่เหมาะสมเท่านั้น เช่น ผลไม้สด พลาสติก จะไม่เป็นที่นิยมใช้เป็นหลักประกัน สถาบันจะยอมรับสินค้าคงคลังมาเป็นประกันก็ต่อเมื่อสินค้านั้นมีความคงทนพอที่จะไม่เสื่อมสภาพเมื่อนำสินค้าไปจำหน่ายในกรณีที่เกิดการผิดสัญญาชำระหนี้ขึ้น

ง. ความลำบากและค่าใช้จ่ายในการขายสินค้าคงคลังเพื่อชดเชยหนี้ค้างชำระ (Difficulty and expense of selling the inventory to satisfy loan) สถาบันผู้ให้กู้ต้องคำนึงด้วยว่า สามารถจัดการขายสินค้าที่เป็นหลักประกันได้หรือไม่ถ้าเกิดการผิดนัดชำระหนี้ขึ้น และมีค่าใช้จ่ายสูงเพียงใด เพื่อจะได้พิจารณาจำนวนเงินให้กู้ยืมอย่างเหมาะสม โดยให้กู้ต่ำกว่าราคาตลาดของสินค้าคงคลังนั้นมากพอที่จะได้รับเงินจากการขายสินค้าหลังหักค่าใช้จ่ายแล้วคุ้มกับเงินกู้ที่ให้กู้ยืมไป

ประเภทของการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลังในประเทศไทย

การจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลังซึ่งได้อธิบายมาข้างต้นนี้ เป็นวิธีการจัดหาเงินทุนที่แพร่หลายอยู่ในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศดังกล่าวนี้มีปริมาณเงินทุนและสถาบันการเงินอยู่เป็นจำนวนมาก สถาบันการเงินเหล่านี้มีระยะเวลาก่อตั้งและพัฒนามานานแล้ว ต่างกับประเทศไทยซึ่งสถาบันการเงินอื่นนอกจากธนาคารพาณิชย์เพิ่งมาเจริญเติบโตขึ้นภายในระยะเวลาไม่นานนัก และยังคงขาดแคลนเงินทุนอยู่มากทำให้สถาบันการเงินมีโอกาสเลือกให้กู้เฉพาะลูกค้าที่ดีและมีหลักประกันมั่นคงเท่านั้นได้ ดังนั้นการให้กู้ยืมในวิธีที่ค่อนข้างเสี่ยงสำหรับผู้ให้กู้จึงไม่เป็นที่ยอมรับกระทำกัน วิธีการให้สินเชื่อจึงมีน้อยและยังไม่ได้พัฒนาไปไกลเท่ากับต่างประเทศ

สำหรับการจัดหาเงินทุนโดยใช้สินค้าคงคลัง ที่กระทำกันในประเทศไทยนั้นมีเพียง ๒ ประเภท
ใหญ่ ๆ คือ

๑. การกู้ยืมโดยทำทรัสต์รีซีพ (Trust receipt loans)

สถาบันที่ให้กู้ยืมประเภทนี้ กับ ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน ซึ่งต่างก็มีวิธีการให้
กู้ยืมแตกต่างกันไป การกู้ยืมแบบนี้เมื่อทำกับธนาคารพาณิชย์ นิยมเรียกทับศัพท์ว่า การทำทรัสต์รีซีพ
(Trust receipt loans) ส่วนการกู้ยืมที่ทำกับบริษัทเงินทุนนิยมเรียกกันว่า การทำฟลอปแลน
(Floor plan inventory loans)

๒. การกู้ยืมโดยใช้สินค้าในคลังสินค้า (Warehouse receipt loans)

สถาบันที่ให้กู้ยืม คือ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร และคลังสินค้าสาธารณะ การกู้ยืมประเภทนี้ เรียกกันว่า การจำนำสินค้า
หรือการจำนำใบประทวนสินค้า

การกู้ยืมทั้ง ๒ ประเภทนี้ มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามสถาบันผู้ให้กู้ ซึ่งจะได้
อธิบายโดยละเอียดในบทต่อ ๆ ไป

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย